

ДОКТРИНАРНИ АСПЕКТ ПРИПРЕМА, УПОТРЕБЕ И ОБЕЗБЕЂЕЊА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Генерал-мајор др *Божидар* Форца

Војна доктрина у нашој теорији, најчешће, подразумева скуп утврђених ставова о организацији, припремама, употреби и обезбеђењу оружаних снага (војске). Са друге стране, војну доктрину можемо схватити као „одговор“ војске политици на питање КАКО ће војска извршавати додељене мисије и задатке. Користећи страна искуства, војна доктрина се схвата и као скуп принципа којима се руководе оружане снаге у реализацији одређене стратегије или тактике. Заједничким радом надлежних организацијских јединица Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије припремљени су нацрти, односно варијанте основних доктринарних докумената, који ће бити донети у складу са устаљеним процедурама, а којима ће се, у догледној будућности, детерминисати доктринарна сфера.

*Аутор ради у Управи за планирање и развој (Ј-5) ГШ ВС

Сваки организациони систем, у сопственом развоју, тежи унапређењу својих карактеристика, како би био подигнут на виши ниво организованости и функционисања, што је услов његовог опстанка и развоја. Војска је сложен организациони систем, који функционише на основу одређених принципа. У најопшти-

јем смислу посматрано, скуп принципа који детерминишу организацију, припреме, употребу и обезбеђење војске утврђује се као војна доктрина. Дакле, војна доктрина детерминише организацију и функционисање војске за одређено време у будућности. У том смислу схваћена, војна доктрина јесте теорија струке.

Снимио: Р. Поповић

Војна доктрина настаје под утицајем различитих фактора (шема 1).

Шема 1 – Фактори који утичу на војну доктрину

С друге стране, утврђена и усвојена војна доктрина својим ставовима утиче на разне сфере делатности које су у уској или широј вези са одбраном (шема 2).

Шема 2 – Утицаји војне доктрине

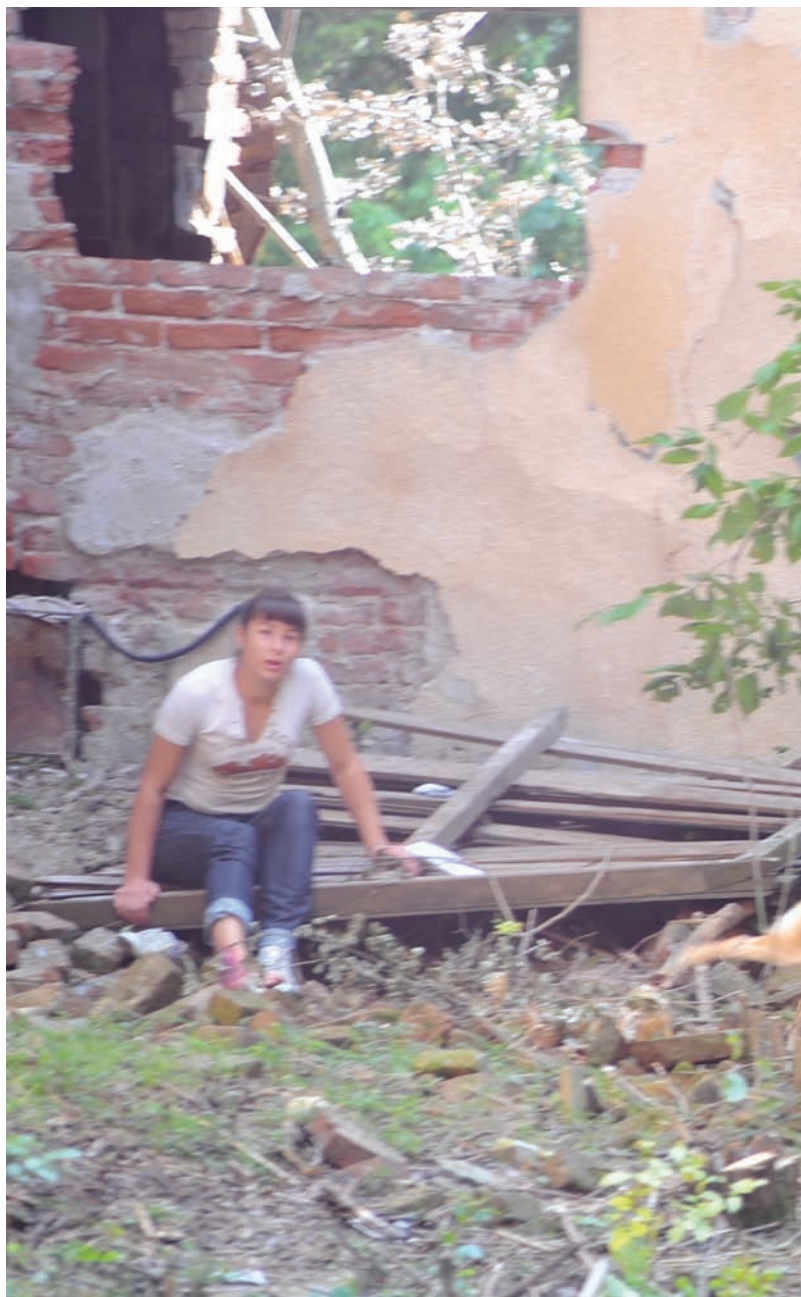
Пратећи савремена кретања у доктринарној сфери у окружењу и свету, а полазећи од сопствених искустава и достигнутог степена развоја Војске Србије (у даљем тексту: Војска), трају опсежне планске активности на изради доктринарних докумената. Полазећи од Доктрине Војске Србије (у даљем тексту: Доктрина), као базног документа здруженог карактера, операционализација доктринарних докумената пројектована је на три нивоа: (1)

¹⁾ Стратегијски концепт одбране утврђује се у документу Стратегија одбране.

темељне и кључне – функционалне доктрине; (2) подржавајуће (изведене) доктрине, и (3) апликативне доктрине, типа правила и упутстава.

У овом тексту дате су само основне пројекције три аспекта доктринарних опредељења: припреме, употреба и обезбеђење Војске Србије. Те пројекције дате су као теоријска опсервација аутора текста, делом саопштене као доктринарни искази могућих нацрта – варијанти доктринарних докумената.

Полазну основу за заузимање ставова по наведеним питањима у Доктрини

чини доктринарни концепт Војске. Доктринарни концепт Војске

Доктринарни концепт Војске представља основно опредељење о начину остваривања додељених мисија и извршавања задатака расположивим ресурсима у конкретним просторним, временским и другим условима. У складу са опредељењем исказаним у стратегијском концепту (нацрт Стратегије одбране)¹⁾ и у зависности од врсте и интензитета војних и невојних изазова, ризика и претњи без-

бедности, Војска ће: у оружаном сукобу – одлучно бранити Републику Србију; у миру – употребом дела снага, у складу са одлукама Народне Скупштине Републике Србије и председника Републике, пружати подршку цивилним властима у супротстављању претњама безбедности и, на партнерским основама са оружаним снагама других земаља, учествовати у изградњи и очувању мира у региону и свету. У супротстављању претњама безбедности, Војска ће по одлуци надлежних државних органа пружити подршку цивилним властима на њиховој превенцији, предузимању ме-

Снимио: Р. Поповић

Снимио: Д. Банда

ра за њихово неутралисање и елиминисање последица деловања.

У случају претње оружаног угрожавања споља, што се сматра мало вероватним, али се не сме у потпуности искључити, Војска одвраћањем (организација, опремљеност и оспособљеност) обезбеђује повољне услове државним органима за решавање сукоба невојним средствима. Ако сукоб ескалира, Војска предузима активна дејства, настојећи да створи повољне услове органима Републике Србије за решавање ситуације другим средствима. Уколико супротстављена страна не одустане од оружаног сукоба, Војска прелази у одлучну офанзиву ради брзе победе, како би исходом сукоба органима Републике Србије омогућила да противнику наметну мировно решење.

Ради остваривања уопштено наведеног доктринарног концепта, Војска треба да располаже правовременим информацијама, да буде адекватно обезбеђена, да има изграђене потребне способности за садејство и сарадњу са другим снагама система одбране и са оружаним снагама партнерских и пријатељских држава. Неопходни услови за ефикасност Војске у миру и оружаном сукобу су: оптимална организација; висок ниво оперативне (јединице) и функционалне (команде и установе) способности, посебно суштинских оперативних спо-

собности; одговарајуће способности за рано упозорење; обавештајна делатност у реалном времену; правовремена и делотворна употреба снага; ефикасан систем мобилизације; адекватан систем транспорта; делотворан систем обуке; способност за противваздухопловна дејства; оспособљене снаге за противтерористичка дејства; координација дејстава различитих система оружја; респектабилне могућности уништавања покретних циљева; могућност брзог маневра; способност дејства у свим временским условима и брзо остваривање тактичких и оперативних циљева.

Ради достизања наведених услова за ефикасно деловање, доктринарни концепт Војске захтева да команде, јединице и установе Војске треба да имају разноврсне оперативне и функционалне способности у оквиру укупних војних способности. Срж тих способности јесу суштинске оперативне способности (СОС). Дакле, постоје и друге способности које доприносе успеху операција, али немају атрибут суштинске. Седам суштинских оперативних способности међусобно су повезане, међузависне и произилазе једна из друге:

– *способност правовремене расположивости снага изражава могућност*

Војске, или њених делова, да генеришу и подрже довољне војне снаге у датом времену за реаговање, а ради извођења

операција. Тежишно је одређена бројном величином, структуром, нивоом готовости за употребу и обновљивошћу снага. Ова способност се тежишно достиже путем: адекватне структуре и довољности мирнодопских снага, одговарајућег степена готовости за употребу²⁾, довољности и обуке резервних снага, као и ефикасног механизма нарастања снага (подизање степена готовости, мобилизација);

– *способност командовања* представља могућност ефикасног планирања, организовања, вођења и контроле операција Војске, или њених делова, ради остваривања постављених оперативних циљева, односно извршавања додељених мисија и задатака. Развој способности командовања треба да буде усмерен на скраћивање времена за доношење и преношење одлука, правовремено генерисање, припрему и упућивање снага у зону извођења операција, као и обезбеђивање ефикасног планирања и вођења операција. Ова способност се тежишно достиже путем: адекватне организације снага, адекватне процедуре оперативног планирања, развоја командно-информационих система, обуку команди и штабова, развој лидерства, заједничке процедуре и механизма размене података са другим системима (интероперабилност);

– *способност искоришћења информационог простора* подразумева могућност Војске, или њених делова, да прикупља, обрађује, користи и размењује податке о простору, времену, сопственим

и противничким снагама. Она се исказује кроз капацитет, брзину и квалитет прикупљања, обраде, преноса и заштите информација од утицаја на ефикасност употребе снага. Најважнију улогу у развоју ове способности имају телекомуникационо-информациони и обавештајно-извиђачки системи. Ова способност се тежишно достиже путем: развоја сопствене инфраструктуре комуникационо-информационих система која одговара захтевима покривености, отпорности на ометање, заштите података, капацитета преноса податка и интероперабилности, употребе националних и других комуникационих и информационих капацитета, ефикасне обавештајне подршке извођењу операција Војске, употребе националних обавештајних капацитета и сарадње са страним службама;

– *способност делотворне употребе снага* подразумева могућност Војске, или њених делова, да успешно изводи операције и постиже борбене и неборбене ефекте који су у функцији остварења оперативних циљева. Борбени ефекти се постижу успешним деловањем против циљева на копну, мору и у ваздушном простору, укључујући извођење психолошких и информационих операција. Способност ства-

²⁾ Степени готовости за употребу утврђени су у Стратегијском прегледу одбране типа Г0 до Г4, што подразумева време за које је одређена јединица у готовости за размештање у рејон употребе, са једне, као и степен попуњености људством и техником, са друге стране.

Снимко: Д. Банда

рања ефеката неборбеног карактера је неопходна за учешће у операцијама стабилизације и постконфликтне реконструкције. Ова способност, тежишно, достиже се кроз: изградњу кохерентног система доктрина, правилну идентификацију циљева и жељених ефеката операције, ефикасан систем оперативног планирања, организацију снага према задатку, маневар и координацију, способност откривања, аквизиције, доделе и неутралисања циљева, одговарајућу војну опрему и наоружање, адекватне људске ресурсе и делотворну обуку;

– *способност размештаја и мобилности у зони операција* представља могућност Војске, или њених делова, да у предвиђеном времену размести снаге у зону операција и изврше маневар снага у складу са циљевима операције. Одређена је капацитетима транспортних средстава или могућности превозења војних

снага и средстава на простор употребе, као и маневарским могућностима у зони извршавања задатака. Ова способност, тежишно, достиже се кроз: развој капацитета стратегијског и тактичког транспорта, опремање снага које се размештају средствима која обезбеђују тактичку покретљивост у зони извођења операција, логистичка подршка снагама које се размештају, модуларну организацију снага и транспортну инфраструктуру;

– *способност отпорности и заштите снага*. Представља могућност Војске, или њених делова, да умањује вероватноћу откривања властитих снага и да смањује и отклања ефекте дејства противничког наоружања. Спроводи се кроз примену организационих, физичких и техничких мера ради очувања људи, наоружања и војне опреме. Ова способност, тежишно, достиже се кроз: обуку прилагођену реалним условима у којима ће се задаци извршава-

ти, опремањем наоружањем и војном опремом са смањеном вероватноћом детекције и високим нивоом балистичке заштите, опремање са квалитетним колективним и личним заштитним средствима, обавештајно-безбедносна припрему, тактике, технике и процедуре активне и пасивне заштите, предузимање мера здравствене, психолошке и санитарне припреме и стварање услова за брз повратак у функционално стање.

– *способност одрживости снага.* Представља могућност Војске, или њених делова, да у предвиђеном временском периоду, под одређеним условима и са расположивим ресурсима, збрињава, одржава, снабдева и премешта људство и опрему, ради обезбеђења повољних услова за ефикасну употребу расположивих снага и средстава. Та способност тежишно је одређена степеном логистичке и борбене аутономности. Ова способност, тежишно, достиже се путем: организације и структуре снага, ефикасног планирања логистичке подршке, довољних залиха материјала, средстава и опреме, довољних транспортних капацитета, стандардизације, националних капацитета и сарадње са другим нацијама, као и адекватних људских ресурса.

Оперативне способности Војске настају као резултат деловања једног или више чинилаца. То су: доктрина, обука, организација, наоружање и војна опрема, кадрови, образовање, инфраструктура и интероперабилност.

Доктрина, у најопштијем смислу, подразумева основне принципе који детерминишу организацију и усмеравају употребу војних снага ради достизања циљева операције. Иако није ни политика ни стратегија, доктрина утиче да и политика и стратегија буду ефективне кроз примену војне силе. Доктрина је ауторитативно усмеравање које мора да се следи, осим ако командант у свом просуђивању не закључи да постоје изузетне околности које налажу да се поступи другачије. Односно, доктрина је ауторитативна, али њени ставови подлежу процени у свакој конкретној ситуацији. Доктрина одговара на питање КАКО ће војска извршавати додељене мисије и задатке.

Организација представља одређивање и успостављање структуре и специфичног система веза и односа између различитих елемената Војске, ради стварања услова за развој њених оперативних способности. Организација укључује и одређивање структуре кадра која је потребна

Снимко: Д. Банда

за функционисање и одржавање оперативних способности.

Обука је процес стицања знања, вештина и навика у којем се појединци, јединице и команде Војске оспособљавају за извођење операција, односно за извршавање додељених мисија и задатака. Војна обука се заснива на доктрини и тактикама, техникама и процедурама³⁾.

Наоружање и војна опрема обухватају сва материјална средства, укључујући и њихово одржавање и подршку, који су потребни за извођење, одржавање и подршку војних активности, без обзира на то да ли се оне изводе за борбене или неборбене сврхе.

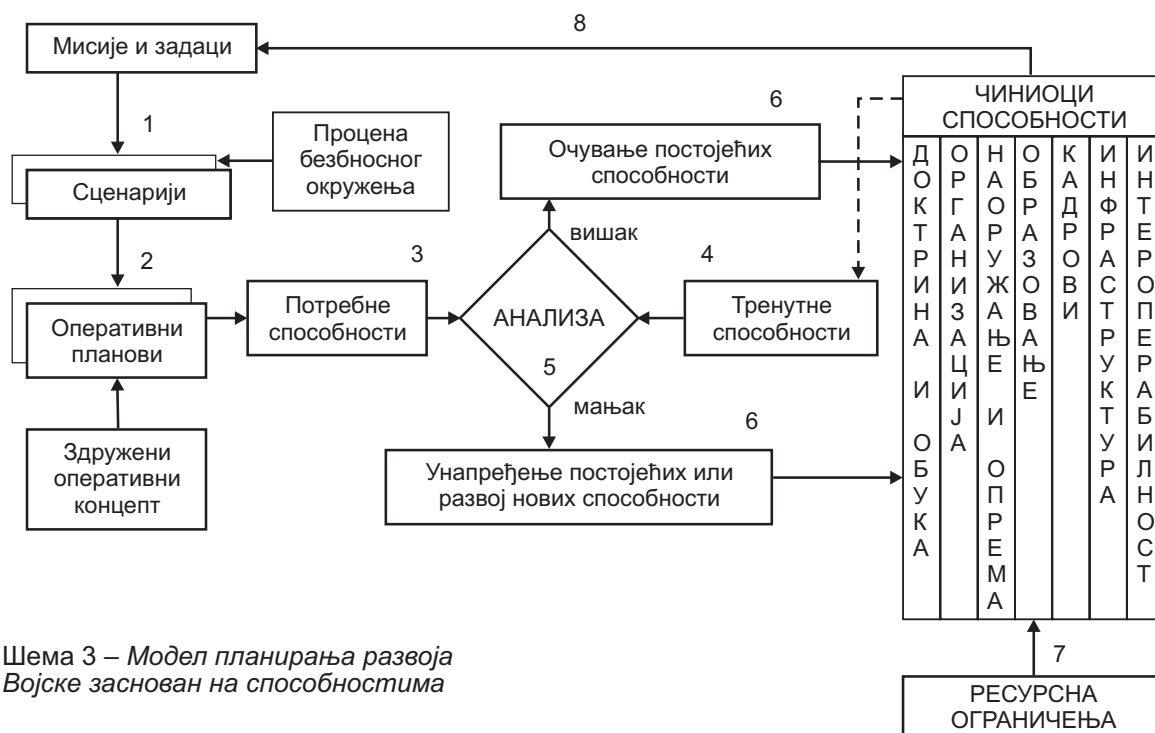
Образовање је процес стицања знања који представља додатак обуци и искуству који се спроводи ради формирања компетентних појединаца. Образовање, заједно са обуком и искуством, обезбеђује континуирани процес учења као основе за професионални развој војних лидера.

Кадрови представљају укупни људски потенцијал Војске који својом расположивошћу, стручношћу, психофизичком спремношћу и морално-психолошком припремљеношћу подржава развој способности потребних за извођење операција.

Инфраструктура обухвата комплексе и објекте које користи Војска, или њени делови, у припреми и извођењу операција или одржавању оперативних способности.

Интероперабилност представља усвојен систем правила, процедура и технич-

³⁾ Синтагма *тактике, технике и процедуре* користи се у доктринарном језику земаља окружења (код нас правила и упутства).

Шема 3 – Модел планирања развоја Војске заснован на способностима

ких решења и познавање страних језика ради реализације заједничких активности са снагама других држава.

Доктринарни концепт Војске представља основу за дефинисање њене организације, модернизације и оспособљавања. Стога, једна од кључних активности које се реализују у Војсци Србије јесте и планирање њеног развоја засновано на способностима (шема 3).

Доктринарни концепт Војске мора се посматрати у склопу њеног животног циклуса, који, суштински, одговара на позната питања за сваки организациони систем. Наиме, питања *ШТА* и *ЗАШТО*, када се анализира Војска, јесу полазна, у којима се одговара на појам (*ШТА* – Војска) и циљ – сврху њеног постојања - *ЗАШТО*. То су, првенствено, питања из домена стратегије државе (Стратегија одбране), која утврђује мисије и задатке Војске. У војнодоктринарном смислу посматрано, та питања се реализују кроз планирање употребе (за шта се то Војска организује, припрема, опрема и обучава). У том смислу, планирање употребе Војске јесте иницијални процес њеног укупног детерминисања. Организација и опремање одговарају на питање *КО* треба да реализује мисије и задатке Војске, а на питање *КАКО* одговор дају обука, ангажовање и одржавање Војске. Дакле, логичан след доктринарних ставова јесте: утврдити шта

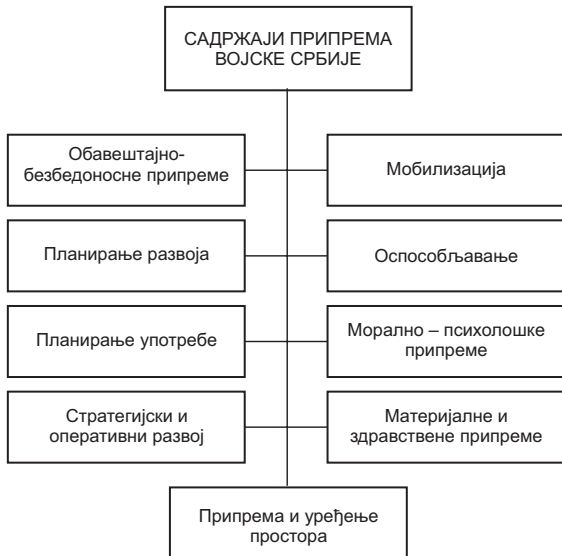
је намена Војске, а затим успоставити њену адекватну организацију и опремити је потребним наоружањем и војном опремом. Тако организовану и опремљену Војску треба обучавати и користити само за оно за шта је намењена – водећи рачуна о њеном одржавању на потребном нивоу, који гарантује способности за извршење мисија и задатака.

Припреме Војске

Војска се припрема у миру, а обезбеђује и подржава у извршавању мисија и задатака. Стога, припреме, обезбеђење и подршка Војске чине недељиво јединство. Основна сврха припрема, обезбеђења и подршке Војске јесте изградња и одржавање високог степена оперативних и функционалних способности команди, јединица и установа. Припреме Војске имају стратегијски значај и услов су за остваривање њених мисија и задатака, а обављају се непрекидно, свеобухватно и плански.

Различит је приступ утврђивању садржаја припрема Војске, било у нашој теорији, било у смислу промишљања тог питања у страним оружаним снагама. Начелно, те припреме обухватају: обавештајно-безбедносне припреме; планирање развоја; планирање употребе; стратегијски и оператив-

ни развој; мобилизацију; оспособљавање; морално-психолошке припреме; материјалне и здравствене припреме и припреме и уређење простора (шема 4).

Шема 4 – Садржаји припрема Војске Србије

Садржаји припрема Војске непосредно су у функцији изградње и одржавања оперативних (јединице) и функционалних (команде и установе) способности⁴⁾. Достигнути ниво оперативних и функционалних способности за извршавање мисија и задатака утврђује се контролом и инспекцијом. Контрола, као једна од функција командовања, у надлежности је Генералштаба, док је инспекција у надлежности

Инспектората одбране, органа у Министарству одбране.

Интензитет припрема Војске зависи од потреба и могућности Републике Србије. У зависности од степена угрожености безбедности Републике Србије Војска може бити у различитим степенима приправности. Садржај мера и нивои приправности регулишу се Планом узбуњивања и приправности, који одобрава председник Републике Србије.

Обавештајно-безбедносне припреме

Обавештајно-безбедносне припреме планирају се и реализују као засебни делови једне целине и процеса – обавештајно-безбедносних послова. Према одредбама Закона о одбрани (чл. 20), обавештајно-безбедносни послови значајни за одбрану јесу:

– обавештајни послови: обавештајно-оперативни и обавештајно-извиђачки послови;

– безбедносни послови: општебезбедносни, контраобавештајни и војнополицијски послови.

У мирнодопским условима обавештајне припреме се усмеравају на правовремено идентификовање могућег противни-

⁴⁾ Термин *оперативне способности* примењује се на јединице Војске, а термин *функционалне способности* на команде и установе. Заједнички именитељ, када је Војска у питању, јесу *суштинске оперативне способности*.

Снимио: Атлагић

ка, на познавање његове доктрине, мобилизације и организације оружаних снага, утврђивање квалитета и структуре његових снага и њихових намера у погледу времена, начина и праваца дејства. Такође, у мирнодопским условима, обавештајним припремама прикупљају се подаци о објекту и простору могуће употребе Војске у реализацији њених осталих мисија и задатака.

У ванредном и ратном стању обавештајне припреме се испољавају као обавештајно обезбеђење Војске, а стручне послове тих припрема обављају специјализовани органи Министарства одбране (обавештајно-оперативни послови) и команди Војске (обавештајно-извиђачки послови).

Безбедносним припремама, као делом јединствене целине обавештајно-безбедносних припрема, постиже се безбедност Војске и њених делова од свих извора и облика угрожавања које би противник могао да користи, као и тих облика у извршавању осталих мисија и задатака. Реализују се непрекидно, а у ванредном и ратном стању испољавају се као безбедносно обезбеђење Војске. Стручне послове безбедносних припрема обављају специјализовани управни органи у оквиру Министарства одбране (општебезбедносни и контраобавештајни послови) и Војна полиција (војнополицијски послови).

Планирање развоја

Планирање развоја Војске обухвата утврђивање њене организације, бројне величине, састава и локације команди, јединица и установа, видова, родова и служби, као и модернизацију, схваћено у најопштијем смислу. Елементи развоја Војске исказују се њеним функционалним компонентама, као што су: кадрови, наоружање и војна опрема, објекти инфраструктуре и материјални ресурси потребни за живот и рад. Основу за планирање развоја Војске чине закони, стратешко-доктринарна документа, планови и програми развоја и други подзаконски прописи. Плановима развоја Војске утврђују се циљеви, задаци и мере којима се обезбеђују модернизација Војске и њено оспособљавање за извршавање мисија и задатака. Планови развоја израђују се централизованом, чиме се обезбеђује усмеравање развоја свих организационих делова и функционалних целина Војске.

Пратећи савремена решења у стратешким оружаним снагама, планирање развоја

Војске, поред осталог, детерминисано је у оквиру система планирања, програмирања, буџетирања и извршења (ППБИ), за шта је донет Правилник.

Планирање употребе

Употреба Војске планира се на основу додељених мисија и задатака, стања Војске, планова развоја, смерница и одлука. Основно планирање употребе Војске усмерено је на потребе одбране земље у случају оружаног угрожавања споља.

У складу са Законом, План употребе Војске саставни је део Плана одбране Републике Србије.

Ради учешћа снага Војске у мултинационалним операцијама планирају се, организују и спроводе посебне припреме и израђују посебни планови. За учешће делова Војске у мултинационалним операцијама изван граница земље неопходна је Одлука Народне скупштине Републике Србије, што се утврђује посебним законом. Поред наведеног, припреме за пружање помоћи становништву за супротстављање невојним претњама организују се и спроводе планирањем и обуком јединица и команди, које се имплементирају у посебне планове помоћи цивилним властима у супротстављању претњама безбедности.

Стратегијски и оперативни развој

Стратегијски развој Војске је саставни део њених припрема и обухвата размештај команди, јединица и установа у миру.

Оперативни развој Војске, као саставни део њених припрема, јесте радња којом се Војска групише у простору и формира борбени распоред, односно функционалну организацију за извршење задатака, у складу са донетом одлуком и плановима операција. Правовременим оперативним развојем Војска се доводи у повољан положај за извршавање наменских задатака у одбрани Републике Србије од оружаног угрожавања, као и за извршавање задатака из других мисија које су јој додељене. Оперативни развој завршава се када су снаге Војске поселе правце, рејоне и зоне у складу са донетом одлуком. Извршава се у складу са развојем ситуације и степеном угрожавања безбедности Републике Србије.

Снимио: Ј. Марјанов

Мобилизација

Мобилизација Војске представља скуп мера, поступака и радњи које омогућавају да Војска по деловима, или у целини, правовремено достигне планирану величину, у функцији извршавања задатака. Мобилизација Војске остварује се у сарадњи са надлежним органима Републике Србије. Мирнодопски део Војске обезбеђује услове за мобилизацију и развој команди, јединица и установа Војске. У складу са Законом, План мобилизације Војске саставни је део Плана одбране Републике Србије.

Оспособљавање

Оспособљавање Војске један је од најзначајнијих садржаја припрема за њену употребу и један од основних задатака Војске у миру. Постиге се школовањем, обуком и усавршавањем сталног, рочног и резервног састава Војске. Професионални састав Војске школује се и усавршава у систему војног школства или у цивилним образовним установама у земљи и иностранству. Рочни састав (војници на служењу војног рока) обучава се у центрима за обуку и у јединицама. У центрима за обуку изводи се појединачна,

(општа и стручно-специјалистичка), а у јединицама колективна обука. Обука резервног састава Војске изводи се у центрима за обуку и јединицама.

Оно што представља новину у прибављању подофицирског кадра у Војсци Србије јесте опредељење да тај кадар долази из реда професионалних војника (тежишно), који ће се додатно усавршавати, као и лица (конкурс) из цивилства, али уз обавезу да прођу утврђене облике усавршавања.

Обука снага за учешће у мултинационалним операцијама планира се и организује у јединицама декларисаним за учешће у мултинационалним операцијама и вежбама. Непосредна припрема за упућивање у мултинационалну операцију изводи се у наменским центрима или у за ту сврху оспособљеним јединицама. Може се изводити и у сарадњи са деловима страних оружаних снага, у земљи и у иностранству. У складу са детерминисаним циљевима ПАРП-а тек следи утврђивање и уређење центра за обуку за мултинационалне операције, као и обука декларисаних јединица у земљи и иностранству.

Обука за пружање подршке цивилним властима у супротстављању претњама безбедности изводи се у оквиру редовне обуке и оспособљавања команди, јединица и установа Војске.

Снимио: Р. Поповић

Снимио: Р. Поповић

Инструкцију и наређење за обуку израђује Генералштаб.

Оспособљавање Војске пројектује се у складу са најбољим европским стандардима, уз уважавање сопствене традиције и сопствених и страних искустава и тенденција развоја војне делатности. Основу за планирање обуке команди, јединица и установа чине Листа универзалних задатака Војске и Листа тежишних задатака мисије. Те листе се утврђују за све команде, јединице и установе, од Генералштаба до чете и њој равних јединица. Систем обучавања команди, јединица и установа Војске, по моделу наведених листи задатака, примењиваће се од 2010. године.

Морално-психолошке припреме

Морал људства један је од кључних фактора за успех сваке операције. Стога, команданти морају да унапређују осећај самопоштовања и јединство напора међу својим људством. Један од аспеката који утиче на стање морала јесте трајање операције, које може да утиче на одрживост и истрајност јединице. Са друге стране, управљање кризама може да захтева дугорочно укључење међународне заједнице, укључујући и међународне и невладине организације, као и војне снаге. То значи да се морају узети у обзир жељени

циљеви у дугорочном периоду и политичка и правна ограничења са којима се војне снаге могу суочити у току извођења операције. Зато, у дуготрајним операцијама, одржавање морала није од суштинског значаја само за обезбеђење одрживости војних снага, већ захтева и посебну пажњу и ангажовање команданата.

Употреба Војске у извршавању мисија и задатака посебно се одражава на сваког њеног припадника. Морално-психолошке припреме, пре свега, усмерене су на: системско развијање и јачање морала; развијање и јачање патриотизма на реалним основама; неговање традиција; израђивање чврсте војне дисциплине; развијање способности које долазе до изражаја у реализацији мисија и задатака; јачање психофизичке способности, као и отклањање личних недостатака и штетних појава у командама, јединицама и установама Војске.

Посебан значај на морално-психолошку припремљеност припадника Војске имају квалитет живота и рада у јединицама и ефикасна и ефективна обука. Позната је изрека да „ништа не успева као успех“. Зато успешна организација живота и рада у јединицама, као и успех у извршавању задатака, посебно у борбеним дејствима, као и решавање свих статусних питања припадника Војске, сами по

себи, чине кључни чинилац који утиче на стање морала припадника Војске.

Материјалне и здравствене припреме

Основе организовања и функционисања материјалних и здравствених припрема Војске утврђује Влада Републике Србије, док је њихово спровођење у надлежности Министарства одбране, државних органа и Генералштаба Војске.

Извори материјалних потреба Војске су: производња, материјалне резерве, ремонт, оправка и регенерација, увоз и ратни плен.

Посебан значај за одржавање високог степена оперативних и функционалних способности Војске има планирање опремања и генералног ремонта средстава наоружања и војне опреме Војске, одржавање њихових резерви на потребном нивоу за развој ратне Војске и планирање и реализација научне делатности. Планове опремања и генералног ремонта наоружања и војне опреме, као и План научне делатности, доноси министар одбране.

Здравствена заштита Војске, као део њених припрема, остварује се на примарном, секундарном и терцијарном нивоу, у здравственим установама и организацијским деловима система одбране и Војске. Примарни ниво је у надлежности Војске, а остала два нивоа се реализују у здравственим установама система одбране.

У току реализације мисија и задатака здравствене припреме се испољавају као санитарска подршка у оквиру логистичке подршке Војске. У здравственој заштити, при реализацији мисија и задатака, Војска може да се ослања и на здравствене капацитете Републике, као и на друге капацитете.

Припрема и уређење простора

Припрема и уређење простора за употребу Војске саставни је део уређења простора за потребе система одбране Републике Србије. Остварује се у складу са просторним плановима државе, оперативним потребама Војске и финансијским могућностима. Ослонац за припреме и уређења простора је постојећа инфраструктура, која се у конкретним условима прилагођава потребама Војске и разрађује кроз План припрема и уређења простора. Планом припреме и уређења простора

дефинишу се циљеви, задаци, финансијска средства и начин извођења задатака.

Употреба војске

Употреба Војске обухвата разноврсне мирнодопске активности и планирање и извођење борбених и неборбених операција. Поред употребе у борбеним и неборбеним операцијама, одређене јединице Војске (на пример, Гарда) извршавају јавне и протоколарне задатке на нивоу државе.

Различит је приступ утврђивању начела (принципа) за употребу Војске, а, начелно, може бити:

– *избор циља и утврђивање тежишта*: подразумева правилну и јасну усмереност, реалност и сврсисходност употребе Војске у достизању крајњег жељеног стања и усмеравање главних снага и напора у извршавању мисија и задатака Војске по циљу, начину, месту и времену;

– *обавештеност*: доприноси поседовању неопходних информација о свим елементима ситуације потребним за одлучивање о употреби Војске;

– *упорност*: подразумева стално стојање и истрајност старешина и команди у остварењу постављеног циља;

– *одржавање морала*: подразумева високу опредељеност и убеђеност припадника Војске у потребу употребе у конкретной ситуацији;

– *активност и иницијатива*: представља непрекидно испољавање дејстава Војске по противнику и непрекидност предузимања радњи које доприносе успешном извршавању задатака;

– *изненађење*: за противника представља неочекивани поступак употребе Војске који доноси већи ефекат;

– *заштита снага*: укупна заштићеност Војске од свих облика угрожавања;

– *маневар*: чини скуп радњи и поступака којима се јединице Војске доводе у повољнији положај за остварење циља;

– *економија снага*: рационалан однос према ангажовању људи и материјалних ресурса, сагласно постављеном циљу;

– *одрживост*: подразумева укупну оспособљеност и опремљеност Војске, или њених делова, да истрају у извршавању мисија и задатака;

– *јединство командовања*: подразумева централизовано планирање, организовање и усмеравање Војске у процесу извршавања задатака.

Самоиницијатива, креативност и упор-

ност командног кадра, на свим нивоима организовања, битно утичу на успешност употребе Војске у конкретној ситуацији.

Употреба Војске у миру

Доношење одлуке о употреби Војске условљено је стањем безбедности у региону и свету, степеном угрожености безбедности државе, расположивим ресурсима и просторним и временским условима. У складу са интензитетом изазова, ризика и претњи безбедности, Република Србија ће одговорити одвраћањем јединственим и ефикасним системом одбране, изградњом поузданог партнерства и сарадњом у обликовању повољног безбедносног окружења. Изградња и поседовање војне моћи, уз одлучност да се та моћ у случају потребе примени, представљају чинилац одвраћања од спољног оружаног угрожавања безбедности Републике Србије.

Основни задатак Војске у миру је изградња и јачање оперативних (јединице) и функционалних (команде и установе) способности за извршавање додељених мисија и задатака. При томе, развој спо-

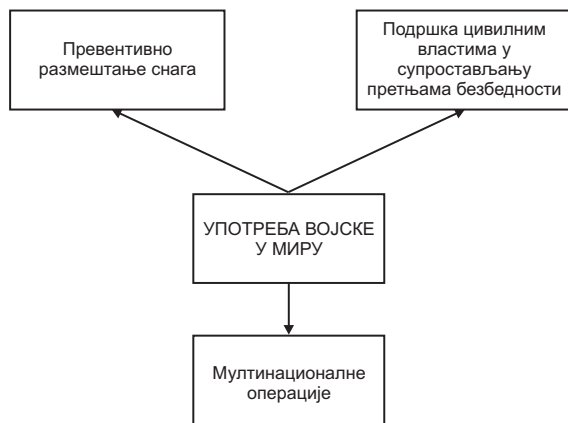
собности за одбрану земље од оружаног угрожавања споља јесте приоритет и суштина организовања, оспособљавања и опремања Војске.

Делови Војске могу бити употребљени у мултинационалним операцијама под окриљем Организације Уједињених нација, ради изградње повољног безбедносног окружења у региону и јачања мира у свету. Употреба јединица Војске у мултинационалним операцијама засниваће се на начелима која се утврђују Мандатом за мировну операцију. Такође, а што је, историјски посматрано, био сталан задатак Војске, јесте њена употреба у подршци цивилним властима у супротстављању претњама безбедности, посебно када је у питању помоћ цивилном становништву у случају природних несрећа и катастрофа.

Према врстама изазова, ризика и претњи безбедности, Војска у миру може да се употреби тако што ће изводити: операције превентивног размештања снага; операције подршке цивилним властима у супротстављању претњама безбедности (противтерористичке; противпобуњенич-

ке и операције у случају природних непогода и катастрофа) и мултинационалне операције (шема 5).

Шема 5 – Операције Војске Србије у миру

Начелно, у операцијама које реализује у миру Војска је део снага које их изводе (мултинационалне операције) или подршка другим (цивилним) снагама. При томе, операције превентивног размештања снага претходе осталим операцијама у миру.

Операције превентивног размештања снага припремају се и изводе да би се испољио повољан утицај на решавање спорова са употребом оружане силе и ради правовременог заузимања одговарајућег положаја за извршавање задатака и пружање подршке надлежним државним органима. Да би се убрзао успех при извођењу операције, неопходно је имати тачне и правовремене обавештајне информације. Током извођења операција војна сила се примењује само у крајњој нужди, али се не искључује њено снажније испољавање у случају ескалације оружаног насиља према јединицама Војске.

Операције подршке цивилним властима у супростављању претњама безбедности. Противтерористичке операције се припремају и изводе ради пружања подршке и помоћи цивилним властима у онемогућавању терористичке делатности. У случају ескалације терористичких дејстава Војска може да буде употребљена и за разбијање и уништење терористичких снага.

Противпобуњеничке операције се припремају и изводе у случају избијања оружане побуне на било ком делу територије државе, у садејству са снагама Министарства унутрашњих послова и обавештајним и безбедносним службама Републике Србије.

Циљ извођења операција јесте присиљавање побуњеника да одустану од оружаног насиља, предају оружје и да своје захтеве решавају мирним путем, у оквирима демократске процедуре у надлежним институцијама политичког система. За успех операција потребна је одлучна, правовремена и енергична употреба снага и успешно садејство и сарадња са снагама државе које учествују у сузбијању побуне. Чињеница је да када се планира употреба Војске у наведеним операцијама, мора бити јасно и ономе ко употребљава Војску, као и онима против којих се она употребљава да је Војска сила и да дејствује по принципима борбене употребе. Стога, Војска се не употребљава да некога застраши, већ да реши проблем. „Политика одлучује када ће мач из корица и у корице“, рекао је давно француски генерал Андре Гаве (Вештина командовања). Међутим, када се „мач исуче“, онда сви морају бити свесни снаге и правила употребе Војске и последица које могу настати.

Операције у случају природних несрећа или катастрофа изводе се у случају природних непогода, индустријских и других несрећа и епидемија ширих размера. Циљ извођења операција је пружање помоћи цивилним властима и становништву ради заштите и спасавања живота људи, материјалних добара и животне средине. За успех у извођењу операција потребни су непосредна сарадња и координација са државним органима који руководе свим снагама на угроженом подручју, али и употреба потпуно оспособљених и опремљених јединица Војске.

Мултинационалне операције могу да изводе јединице Војске у оквиру операција мултинационалних снага, под окриљем Организације уједињених нација. Циљ употребе снага утврђује се мандатом Савета безбедности Уједињених нација. За успех у операцијама потребни су: правна основа за извођење мултинационалне операције; непристрасност према странама у сукобу; минимална, ограничена и селективна примена војне силе и обезбеђење одговарајуће подршке локалног становништва. Посебан значај за успешну употребу делова Војске у мултинационалним операцијама имају ефикасно обезбеђење, логистичка подршка, подршка командовању снагама и правна и социјална заштита лица ангажованих у операцијама. Војна сила се примењује у складу са мандатом мисија и правилима употребе снага. У зависности од циља, операције могу бити: операције очу-

вања мира, операције изградње мира и хуманитарне операције. У складу са карактером Војске, операције наметања мира не узимају се у разматрање. У току извођења операције, национални контингент се, најчешће, ставља у оперативну надлежност команди мултинационалних снага. Делови Војске у мултинационалним операцијама одржавају сталну везу са Здруженом оперативном командом преко националног представника.

Извођењем операција у миру Војска учествује у решавању изазова, ризика и претњи безбедности Републике Србије, са једне и, у изградњи повољног безбедносног окружења, са друге стране. Однос према учешћу делова Војске у мултинационалним операцијама значајно детерминише чињеница о војној неутралности, коју је донела Народна скупштина Републике Србије.

Употреба Војске у оружаном сукобима

Употреба Војске у оружаном сукобима, уколико до њих дође, непосредан је допринос безбедности Републике Србије у одговору на оружану угрожавање споља. Циљ употребе Војске јесте да се испољавањем њене способности противник принуди да одустане од својих намера или да пристане – буде присиљен на прихватање датих услова. Ако сукоб ескалира, крајњи циљ употребе Војске је победа.

Употреба Војске у оружаном сукобима обухвата: планирање, припрему и извођење борбених операција. Борбене операције су начин припреме, организовања и употребе снага у борби, према јединственом плану, на одређеном простору и за одређено време, уз сарадњу са другим снагама система одбране, партнерима и

снагама других пријатељских држава, ради остварења постављеног циља.

Према критеријуму вида борбених дејстава, борбене операције су: нападне и одбрамбене.

Нападне операције су облик припреме, организовања и извођења борбених дејстава Војске у којима се по јединственом плану, на одређеном простору и у одређеном времену употребљавају снаге ради остварења постављеног циља. У њима преовладавају нападна борбена дејства. Циљ операција је одређен врстом, нивоом организовања и начином употребе снага и борбеним, просторним и временским условима.

Одбрамбене операције су облик припреме, организовања и извођења борбених дејстава Војске у којима се по јединственом плану, на одређеном простору и у одређеном времену употребљавају снаге ради остварења постављеног циља. У њима преовлађују одбрамбена борбена дејства. Циљ операција је одређен врстом, нивоом организовања и начином употребе снага и борбеним, просторним и временским условима.

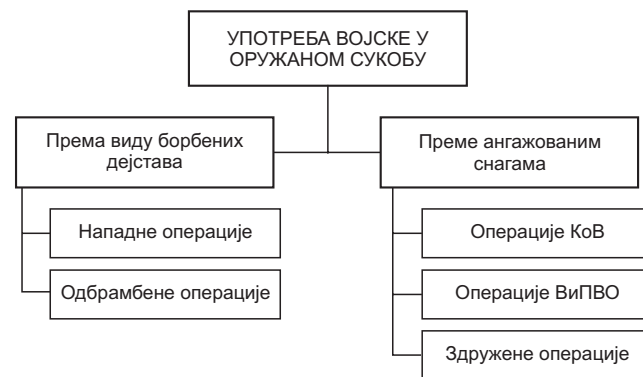
Сагласно критеријуму припадности снага, борбене операције су: операције Копнене војске, операције Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и операције здружених снага. Посебан део операција Копнене војске или здружених снага могу бити операције снага ојачања и операције речних јединица.

Операције Копнене војске припремају, организују и изводе родовске и здружене јединице КоВ-а, на свим нивоима организовања, по јединственом плану, у различитим борбеним, просторним и временским условима. У односу на ниво снага, изводе се на тактичком и оперативном нивоу, а према начину употребе снага, тежишно, могу бити одбрамбене и нападне. Циљ операција је држање или заузимање или ослобађање одређеног простора. У извођењу операција, осим снага КоВ-а, могу се употребити и друге снаге Војске.

Операције Ваздухопловства и противваздухопловне одбране припремају, организују и изводе родовске и здружене јединице Ваздухопловства и противваздухопловне одбране, на свим нивоима организовања, по јединственом плану, у различитим борбеним, просторним и временским условима. У односу на ниво снага, изводе се на тактичком и оперативном нивоу, а према начину употребе снага могу бити одбрамбене и нападне. Према

врсти снага које изводе, могу бити ваздухопловне и противваздухопловне операције. Циљ операција је одбрана сопствених снага и заштита простора од дејстава ваздухопловних снага противника и неутралисање виталних циљева противника на оперативној дубини. Осим снага Ваздухопловства и противваздухопловне одбране, у извођењу операција могу се употребити и друге снаге Војске.

Здружене операције припремају, организују и изводе здружене снаге, по јединственом плану и у различитим борбеним, просторним и временским условима. У односу на ниво снага, изводе се на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу. Према начину употребе снага могу бити одбрамбене, нападне и комбиноване (противдесантне, десантне, противпобуњеничке и противтерористичке). Циљ операција је одбрана, ослобађање простора, угушење побуне или уништење терористичких снага.

Шема 6 – Употреба Војске (операције) у оружаном сукобу

Борбена дејства Војске

Полазећи од теоријских достигнућа теорије организације (система), у доктринарној сфери је учињен напредак, у смислу поимања војне организације, њеног структурирања и функционисања, са једне, као и односа према појму „борбена дејства“, са друге стране. У том смислу, логично је било да се прво утврди која је намена Војске, а затим да се дефинише њена организација. Борбена дејства су утврђена као основни садржаји оружане борбе. Борбена дејства Војске су организована, међусобно повезана и релативно самосталне активности које изводе снаге на одређеном простору, према јединственом плану и за одређено време, ради остварења дефинисаних циљева на коп-

Снимко: Д. Банда

ну и у ваздушном простору. Борбена дејства се припремају, организују и изводе на тактичком, оперативном и стратегијском нивоу и чине основни садржај оружане борбе којима Војска присиљава противника да одустане од оружаног насиља, напусти одређени простор и прихвати постављене услове.

Видови борбених дејстава су начини употребе снага на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу. Видови борбених дејстава су напад и одбрана. Међусобно се разликују према циљу, начину испољавања и односу према простору. Основни циљ напада је заузимање простора, а циљ одбране је да се простор сачува уз минималне властите губитке.

Историјски посматрано, снаге у борбеним дејствима употребљаване су на фронтални, герилски и комбиновани начин. Физиономија савремених борбених дејстава показује тенденцију смањења фронталног начина сукобљавања и преласка на асиметричне форме нелинеарне употребе снага у сукобима. Пред коман-

данте се све више постављају захтеви да решавају не само тзв. војна питања, већ проблеме друге врсте (избеглице, успостава власти након сукоба, мноштво невојних структура у зони дејстава и сл.). Са друге стране, надмоћнија страна користи компаративне предности (дисиметрија), до тога да не долази до директног сукоба „живе силе“ (дејства са дистанце), што захтева од команданата да прибегавају асиметричности и одржавању борбених способности, пре свега мотивације људства, у условима када је мала шанса за адекватан одговор, а повећани сопствени губици. Зато је употреба јединица Војске на један од наведених начина извођења борбених дејстава условљена односно снага, техничко-технолошком опремљеношћу, оспособљеношћу, знањем и креативношћу састава Војске, првенствено командног кадра.

Борбена дејства се планирају као борбене операције, а реализују командовањем, дејствима и противдејствима и обезбеђењем. То је суштинска одредница како

се од функција долази до организације Војске. Наиме, три су кључне функције Војске у борбеним дејствима: командовање; дејства и противдејства и обезбеђење. Преведене на структуру Војске, наведене функције, у најопштијем смислу посматрано, детерминишу три макроструктурна елемента Војске: део за командовање; део за дејства и противдејства и део за обезбеђење. Део за командовање, полазећи од Генералштаба, чине команде јединица и управе установа, на свим нивоима. Дејства чине организоване и планске активности посебно опремљених и оспособљених снага Војске којима се противник одвраћа, омета или уништава у борбеним дејствима. Носилац дејстава су организацијски делови Војске груписани у *РОДОВЕ*. С обзиром на то да су ретка самостална дејства родовских јединица у борбеним дејствима, односно да је њихова карактеристика здруженост, то се уводи појам „противдејства“, као облик здруживања родовских јединица у борбеним дејствима (дејства и противдејства). Обезбеђење и подршка део су борбених дејстава којима се стварају услови за командовање и извођење дејстава и противдејстава, односно услови за живот и рад команди и јединица. У том смислу, обезбеђење и подршку реализују делови Војске, посебно опремљени и оспособљени за те задатке, а организацијски груписани у *СЛУЖБЕ* Војске.

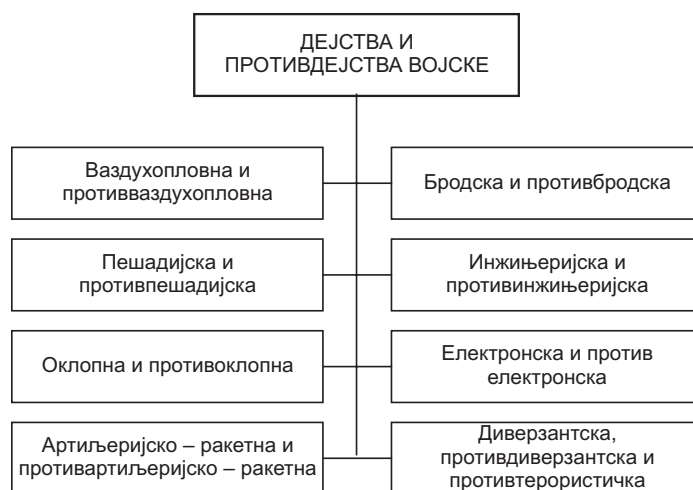
Са друге стране, у теоријско-практичном смислу посматрано, учињен је заокрет у промишљању појма „операција“. Наиме, према домаћој (не и иностраној) теорији, до деведесетих година прошлог века операција је поимана као највиши облик борбених дејстава (на стратегијском и оперативном нивоу) и посматрана као двосмеран процес. Сада се операција посматра као једносмеран процес (свака страна у сукобу води своју операцију), који може да се одвија на свим нивоима – тактичком, оперативном или стратегијском.

Саставни део борбених дејстава су *кретање и одмарање*.

Садржаји дејстава и противдејстава Војске Србије, начелно,⁵⁾ јесу: ваздухопловна и противваздухопловна дејства; оклопна и противоклопна дејства; пешадијска и противпешадијска дејства; артиљеријско-ракетна и противартиљеријско-

⁵⁾ Треба имати у виду да противник може да изводи и друга дејства која нису обухваћена наведеним садржајима (нпр. нуклеарна), за која се, поштујући међународно ратно и хуманитарно право, Војска Србије нити опрема нити оспособљава.

ракетна дејства; бродска и противбродска дејства; електронска и противелектронска дејства; инжињеријска и противинжињеријска дејства; диверзантска и противдиверзантска и противтерористичка дејства (шема 7). У том смислу, крећући се од функције ка структури, формирају се родови и специјалне снаге Војске Србије. Према Одлуци председника Републике (сагласно ставу 4. члана 4. Закона о Војсци Србије), као родови Војске утврђени су: авијација, пешадија, оклопне јединице, артиљерија, артиљеријско-ракетне јединице за противваздухопловна дејства, инжињерија, јединице за електронска дејства и речне јединице.

Шема 7 – Дејства и противдејства Војске у борбеним дејствима

У даљем тексту дати су ставови у форми доктринарних исказа о дејствима и противдејствима Војске у борбеним дејствима.

Ваздухопловна и противваздухопловна дејства

Ваздухопловна дејства представљају садржај дејстава Војске којима се уништавају, неутралишу или ометају противникове снаге у ваздушном простору, на копну и води. Носиоци ваздухопловних дејстава су јединице рода авијације. Основни објекти ваздухопловних дејстава су снаге у довођењу, снаге за подршку, снаге за командовање, објекти инфраструктуре ратног ваздухопловства и објекти на територији које непосредно користе снаге противника.

Противваздухопловна дејства чине садржај противдејстава Војске којима се наносе губици ваздухопловним снагама

противника на копну, у ваздушном простору, као и инфраструктури коју користе. Носиоци противваздухопловних дејстава су артиљеријско-ракетне јединице за противваздухопловна дејства и јединице ловачке авијације. Успешно дејство тих снага условљено је одговарајућим спровођењем ваздушног осматрања и јављања. Основни објекти противваздухопловних дејстава су ваздухоплови, аеродроми, складишта погонских и убојних средстава и системи за осматрање и навигацију. Учинци ваздухопловних дејстава противника умањују се одговарајућим спровођењем мера противваздухопловне заштите.

Пешадијска и противпешадијска дејства

Пешадијска дејства представљају садржај дејстава Војске којима се уништавају и онеспособљавају жива сила и техничка

средства противника, заузима и контролише простор. Носилац пешадијских дејстава су пешадијске јединице. Објекти пешадијских дејстава су снаге противника на положајима и у рејонима прикупљања, артиљеријске и оклопне јединице и војна инфраструктура.

Носиоци противпешадијских дејстава су Копнена војска и територијалне снаге. Објекат противпешадијских дејстава су пешадијске јединице противника и инфраструктура коју они користе.

Оклопна и противоклопна дејства

Оклопна дејства представљају садржај дејстава Војске којима се остварују брзи пробоји и продори у дубину одбране снага противника или спречавају његови продори у дубину зоне одбране. Носиоци оклопних дејстава су оклопне јединице. Основни објекти оклопних дејстава су главне противникове копнене снаге, ватрени положаји артиљеријско-ракетних јединица, командна места и рејони прикупљања.

Противоклопна дејства су садржај противдејстава Војске којима се разбијају и уништавају оклопне јединице противника на проходним правцима и просторијама. У одбрани се ломи њихова ударна моћ, слаби темпо напада и спречавају брзи и дубоки продори. У нападу се разбија њихова одбрамбена моћ и слаби отпор. Копнена војска је главни носилац противоклопних дејстава на малим и средњим даљинама. Авијација и противоклопни хеликоптери су основна маневарска снага у противоклопним дејствима на великим даљинама. Основни објекти противоклопних дејстава су оклопне снаге противника, складишта муниције и погонских средстава, ремонтни капацитети и саобраћајнице.

Артиљеријско-ракетна и противартиљеријско-ракетна дејства

Артиљеријско-ракетна дејства представљају садржај дејстава Војске којима се остварују задаци артиљеријске ватрене подршке, уништавају и неутралишу жива сила и борбена средства противника, руше и оштећују објекти командовања и војне инфраструктуре и отварају пролази у минским и другим препрекама. Носиоци артиљеријско-ракетних дејстава су артиљеријско-ракетне јединице. Основни објек-

Снимио: Р. Поповић

ти артиљеријско-ракетних дејстава су главне снаге противника, рејони прикупљања, ватрени положаји, артиљеријско-ракетне и оклопне јединице и командна места.

Противартиљеријско-ракетна дејства чине садржај противдејстава Војске којима се уништавају и онеспособљавају артиљеријско-ракетне снаге противника. Носиоци противартиљеријско-ракетних дејстава су авијацијске, артиљеријско-ракетне јединице и оклопне јединице. Основни објекти противартиљеријско-ракетних дејстава су артиљеријско-ракетне јединице противника и складишта муниције и погонског горива.

Бродска и противбродска дејства

Бродска дејства представљају садржај дејстава Војске којима се уништавају или оштећују пловни објекти противника, неутралишу или ометају дејства његових снага у захвату унутрашњих пловних путева и пружа подршка другим снагама Копнене војске. Носиоци бродских дејстава су речне јединице. Објекти бродских дејстава су десантни и транспортни бродови и конвоји, елементи војне инфраструктуре и друге снаге противника у захвату унутрашњих пловних путева.

Противбродска дејства чине садржај противдејстава Војске којима се уништавају или оштећују војни бродови у току дејстава, пловидбе и сидрења, у луци и ремонтним заводима. Носиоци противбродских дејстава су авијацијске и речне јединице и јединице осталих родова Копнене војске. Објекти противбродских дејстава су све врсте војних бродова и елементи и објекти који непосредно или посредно доприносе ефикасној употреби бродова на унутрашњим пловним путевима.

Електронска и противелектронска дејства

Електронска дејства представљају садржај дејстава Војске којима се омета рад електронских средстава и система и обмањује противник. Носилац електронских дејстава су јединице за електронска дејства. Спровођење електронског извиђања је предуслов за успешно извођење електронских дејстава. Електронско ометање и обмањивање се примењује на војне радио, радарске, оптоелектронске и хидроакустичке уређаје и системе.

Противелектронска дејства представљају садржај противдејстава Војске ко-

јима се онемогућава рад, уништавају, оштећују и избацују из употребе електронска средства и електронски системи противника ради електронске заштите сопствених средстава и система, људства, борбене технике и објеката.

Носиоци противелектронских дејстава јесу јединице за електронска дејства, авијација, наоружани бродови, артиљерија, оклопне јединице, артиљеријско-ракетне јединице за противваздухопловна дејства, пешадија и диверзантске и извиђачке јединице. Успех противелектронских дејстава зависи од ефикасности спровођења електронског извиђања и доследне примене прописаних мера противелектронске заштите. Објекти противелектронских дејста-

ва су војна електронска средства и системи противника.

Инжињеријска и противинжињеријска дејства

Инжињеријска дејства представљају садржај дејстава Војске којима се инжињеријским уређењем простора противнику наносе губици и спречавају, успоравају и каналишу његово кретање и маневар снага. Изводе се запречавањем објекта, рејона и праваца. Инжињеријска дејства изводе јединице свих родова Војске на својим положајима, у рејонима и зонама борбених дејстава. За задатке за које нису оспособљене и опремљене јединице других родова, на тежишту дејства користе се наменске инжињеријске јединице, уз подршку и садејство основних носилаца дејстава – пешадије, оклопних јединица, артиљерије и авијације. Основни објекти инжињеријских дејстава су саобраћајнице и објекти на њима, ваздушно-десантне просторије и тенкопроходни правци.

Противинжињеријска дејства представљају садржај противдејстава Војске којима се умањују ефекти инжињеријских и других дејстава противника, а сопственим снагама стварају повољни услови за борбена дејства, кретање и маневар. Изводе их све јединице за своје потребе и у складу са могућностима, а на тежишту борбених дејстава инжињеријске јединице. Противинжињеријска дејства обухватају савлађивање препрека и неутралисање и уништење инжињеријских јединица противника.

Диверзантска, противдиверзантска и противтерористичка дејства

Диверзантска дејства представљају садржај дејстава Војске којима се противнику изненадно и неочекивано наносе губици у људству и техничким средствима и тиме стварају несигурност, напетост и неизвесност на тактичкој и оперативној дубини његовог борбеног распореда. Објекти диверзантских дејстава су: посебно важни и осетљиви елементи противниковог борбеног распореда, истакнуте војне личности и системи и објекти значајни за извођење борбених дејстава. Диверзантска дејства изводе извиђачко-диверзантске јединице.

Противдиверзантска дејства су садржај противдејстава Војске која се изводе ради заштите сопствених снага од диверзантских дејстава противника. Објекти противдиверзантских дејстава су диверзантски састави и базе противника. Основни носиоци противдиверзантских дејстава су јединице војне полиције, а у њима учествују и друге снаге ради сопствене заштите.

Противтерористичка дејства су садржај противдејстава Војске, у миру и оружаном сукобу, а изводе се ради елиминисања терористичке делатности и уништења терористичких снага. Остварују се у сарадњи и садејству са снагама система одбране и осталим елементима сектора безбедности Републике Србије, као и са снагама партнерских и пријатељских држава. Објекти противтерористичких дејстава су: носиоци терористичке делатности, извршиоци терористичких дејстава и објекти и инфраструктура коју користе терористи. Основни носиоци противтерористичких дејстава у Војсци су противтерористичке јединице и јединице војне полиције.

Обезбеђење војске

Обезбеђење Војске представља битан садржај војне делатности који је усмерен на стварање услова за реализацију додељених мисија и задатака. За успешно спровођење обезбеђења, поред активности Министарства одбране и Војске, неопходна је сарадња са институцијама Републике Србије. Према јединицама Војске које се обезбеђују, циљу који треба постићи, његовом значају и обиму предузетих мера, обезбеђење се планира, организује и изводи на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу. Остварује се непрекидно.

Обезбеђењем Војске у миру стварају се потребни услови за функционисање команди, јединица и установа и извршавање мисија и задатака који се остварују у различитим операцијама.

Обезбеђење Војске у оружаном сукобу знатно је сложеније због већег и динамичнијег утрошка ресурса, непосредног утицаја на животе људи и извршење постављених задатака. У том смислу, обезбеђење Војске један је од основних садржаја борбених дејстава. Организује се правовремено, непрекидно и потпуно, на свим нивоима организовања снага, у свим видовима и облицима борбених дејстава.

Као и код других теоријско-практичних приступа садржајима појединих делатности, не постоји општи консензус по питању садржаја (врста) обезбеђења јединица у борбеним дејствима. Начелно, обезбеђење Војске обухвата: кадровско обезбеђење; обавештајно обезбеђење; безбедносно обезбеђење; телекомуникационо и информатичко обезбеђење; противнуклеарно, противхемијско и противбиолошко обезбеђење; маскирно обезбеђење; борбено осигурање; геотопографско обезбеђење; метеоролошко и навигацијско обезбеђење; правно обезбеђење; финансијско обезбеђење и логистичку подршку (слика 8). Крећући се од функција ка структури, у складу са Одлуком председника Републике (на основу става 4. члана 4. Закона о Војсци Србије) утврђене су службе у Војсци Србије. То су *опште службе*: кадровска, телекомуникације, ваздушно осматрање и јављање, атомско-хемијско-биолошка, обавештајна, безбедносна, информатичка, геодетска, метеоролошка и навигацијска, финансијска и правна служба, и *логистичке службе*: техничка, интендантска, саобраћајна, санитетска, ветеринарска и грађевинска.

Шема 8 – Садржаји (врсте) обезбеђења Војске

Кадровско обезбеђење

Кадровско обезбеђење се планира, организује и изводи ради организованог управљања кадром у Војсци. Обухвата:

попуну; оспособљавање, информисање, морал, психолошко збрињавање и статусна питања. Посебан аспект овог обезбеђења, а у складу са одредбама Закона о Војсци Србије (члан 25. и 26), јесте увођење верске службе у Војску, које треба да се уреди прописима које доноси Влада Републике Србије.

Кадровско обезбеђење спроводи се континуирано, а утврђује у плановима команди јединица и установа на свим нивоима организовања. Садржаје кадровског обезбеђења у припреми и извршењу задатака остварују стручни органи по делатностима ангажовања, уз неопходну сарадњу са институцијама државе.

Обавештајно обезбеђење

Обавештајно обезбеђење се планира, организује и изводи ради прикупљања, обраде и коришћења обавештајних података о стању безбедности у окружењу, стању и намерама противника, простору употребе снага и времену. Обухвата: планирање и организовање обавештајне делатности, прикупљање података, обраду података, извештавање и обавештавање. Планирају га и организују све команде, установе и јединице Војске. Стручне послове обавештајног обезбеђења Војске обављају Војнообавештајна агенција Министарства одбране (обавештајно-оперативни) и надлежни организацијски делови Генералштаба и команди (обавештајно-извиђачки послови).

Обавештајна делатност се спроводи непрекидно и правовремено на свим нивоима организовања снага ради извршавања задатака у миру и оружаном сукобу. На прикупљању обавештајних података ангажују се команде, установе и јединице Војске. Посебан значај имају извиђачко-диверзантске јединице и обавештајни органи. Обавештајни подаци се правовремено достављају командама јединица које су ангажоване на конкретним задацима.

Битан утицај на обавештајно обезбеђење имају електронско извиђање, извиђачка авијација, беспилотне летелице и ваздушно осматрање и јављање. У функционалном смислу, делатности тих снага чине јединствену целину. При планирању, организовању и извршавању обавештајног обезбеђења успоставља се сарадња са надлежним органима и организацијама Републике Србије.

За обавештајно обезбеђење, али и за командовање Војском, од посебног је зна-

Снимио: З. Миловановић

чаја изградња географског информационог система.

Безбедносно обезбеђење

Безбедносним обезбеђењем штите се људи, објекти, средства, подаци и документи од носилаца обавештајних, терористичких, криминалних и других субверзивних делатности усмерених према Војсци. Остварује се применом општебезбедносних, контраобавештајних (ВБА) и војнополицијских послова (Војна полиција).

Опште безбедносне мере спроводе сви припадници Војске у складу са овлашћењима и надлежностима. Војнополицијске мере предузимају органи и јединице Војне полиције обављањем послова превенције у сузбијању криминала, контроле војног реда и дисциплине, физичке безбедности, техничке заштите, регулисања и контроле војног саобраћаја, противтерористичких дејстава и војнополицијске подршке операција Војске, на основу закона и других прописа и наређења надле-

жних старешина. Контраобавештајне и безбедносне мере обухватају откривање, праћење и спречавање обавештајних, терористичких, организованих криминалних и других тајних субверзивних делатности усмерених према Војсци. Контраобавештајне и општебезбедносне послове предузима Војнобезбедносна агенција Министарства одбране, у сарадњи са другим елементима система безбедности Републике Србије.

Телекомуникационо и информатичко обезбеђење

Телекомуникационо и информатичко обезбеђење планира се и спроводи ради електронске обраде и размене информација на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу, стварајући услове за командовање и везу у реалном времену.

Основни садржаји телекомуникационог и информатичког обезбеђења су: пренос информација, заштита информација и електронска обрада података. Оствару-

ју се посредством система веза Војске и других ималаца система веза на нивоу Републике Србије. Постојећи систем се унапређује припремом и уређењем простора и истовременим развојем и увођењем интегрисаних система везе, командно-информационих и осталих информационих система који се користе у Војсци.

Основни носиоци телекомуникационог и информатичког обезбеђења су установе и јединице телекомуникација и информатике Војске које сарађују са осталим имаоцима система веза Републике Србије.

Противнуклеарно, противхемијско и противбиолошко обезбеђење

Противнуклеарно, противхемијско и противбиолошко обезбеђење Војске се планира и спроводи ради заштите људи, средстава, хране, воде и осталих материјалних добара од НХБ дејстава. Основни садржај овог обезбеђења обухвата опште и посебне мере. Опште мере се остварују извиђањем, коришћењем средстава и предузимањем мера за личну и колективну заштиту, маневром снага ради умањења ефеката НХБ дејстава, дозиметријском контролом, деконтаминацијом и организацијом контролно-заштитне службе. Посебне мере се остварују нуклеарно-хемијско-биолошком контролом и радиолошко-хемијско-биолошком деконтаминацијом. Опште мере планирају и реализују све команде и јединице, а посебне мере специјализовани састави АБХ службе.

Маскирно обезбеђење

Маскирно обезбеђење се планира, организује и изводи ради прикривања намера, распореда снага и објеката од извиђања и откривања са земље и из ваздушног простора и космоса.

Маскирно обезбеђење се постиже ефектима маскирања. Маскирање обухвата скривање, имитације и лажна дејства. Предузима се ради умањења сопствених губитака, тајности распореда снага и прикривања активности, стварних намера, дејстава и других планираних активности јединица Војске. Примењује се на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу. Маскирање изводе јединице, установе и појединци у свим условима. Посебне маскирне радове изводе инжи-

њеријске јединице и предузећа специјализоване намене.

Борбено осигурање

Борбено осигурање се планира, организује и изводи ради сопствене заштите, очувања борбених могућности и стварања повољних услова за одмарање, кретање, припрему и извођење борбених дејстава. Планирају га, организују и изводе све јединице, команде и установе. Остварује се применом организационих, физичких и техничких мера заштите и формирањем различитих органа, сходно објектима, условима и снагама које се осигуравају.

Борбено осигурање командних места, аеродрома, рејона базирања бродова, складишта горива и убојних средстава, зависно од њиховог значаја и степена угрожености, може се организовати посебним снагама. Током извршавања задатака борбеног осигурања у Војсци остварује се сарадња са организацијама које се баве пословима осигурања имовине, објеката и лица у Републици Србији.

Геотопографско обезбеђење

Геотопографско обезбеђење обухвата утврђивање потреба Војске у геотопографским материјалима, прикупљање и обраду података о простору, складиштење, чување и издавање геотопографских материјала, изградњу географског информационог система, вођење снага, одређивање елемената распореда сопствених и противничких снага и припрему елемената за ватрено дејство.

Метеоролошко и навигацијско обезбеђење

Метеоролошко обезбеђење обухвата прикупљање, обраду и достављање података командама и јединицама о метеоролошким и хидролошким условима, хидрометеоролошким приликама и прогнози за одређени период.

Навигацијско обезбеђење обухвата прикупљање, обраду и дистрибуцију информација командама и јединицама о хидрографским и навигацијским условима који утичу на припрему и извођење активности у ваздушном простору и на унутрашњим пловним путевима.

Метеоролошко и навигацијско обезбеђење планира се и реализује у тесној

сарадњи са специјализованим организацијама и органима Републике Србије.

Правно обезбеђење

Правно обезбеђење је планско и организовано предузимање мера, активности и поступака органа командовања у складу са нормативним актима и одредбама међународног хуманитарног права, којима су регулисана права, дужности и одговорност учесника у оружаним сукобима. Мере и активности правног обезбеђења утврђују се плановима команди јединица и установа на свим нивоима организовања.

Садржаје правног обезбеђења остварују стручни правни органи у командама, јединицама и установама Војске. Током реализације задатака правног обезбеђења неопходна је координисана сарадња са правосудним институцијама у Републици Србији.

Финансијско обезбеђење

Финансијско обезбеђење обухвата утврђивање обима финансијских средстава, њихову расподелу и реализацију по планираним задацима. Финансирање Војске остварује се планирањем, програмирањем и буџетирањем. Утрошак финансијских средстава контролише интерна контрола из Министарства одбране и екстерна контрола надлежних органа Републике Србије.

Логистичка подршка

Логистичка подршка обухвата: снабдевање, одржавање, транспорт, здравство, инфраструктуру и опште логистичке делатности. Функције логистичке подршке остварују се техничком, интендантском, санитетском, ветеринарском, саобраћајном и грађевинском подршком. Извори

Снимио: Н. Суботић

Снимио: Атлагић

логистичке подршке су: производња, материјалне резерве, ремонт, оправка и регенерација, увоз, саобраћајни, транспортни и здравствени ресурси и инфраструктура Републике Србије.

Логистичка подршка снага у мултинационалним операцијама остварује се с ослонцем на логистику Републике Србије, капацитете земље домаћина и на капацитете националних контингената других држава које учествују у мултинационалној операцији.

Закључак

Доктринарни аспект детерминисања Војске јесте основа за успостављање њене организације и планирање и реализацију припрема, употребе и обезбеђења у извршавању додељених мисија и задатака. Тај аспект исказује се бројним ставовима на свим нивоима командовања, који се уобличавају у доктринарну документу. Базни и документ здруженог карактера јесте Доктрина Војске Србије, који, у складу са својим надлежностима, усваја председник Републике (чл. 11, став 1. тачка 3 Закона о одбрани). Операционализација тог базног доктринарног документа пројектована је и припремљена за расправу и усвајање на три нивоа.

У раду су дате само основне одреднице према питањима припрема, употребе и обезбеђења Војске. Те одреднице односе се на све три мисије додељене Војсци,

али је тежиште на првој мисији – одбрана Републике Србије од оружаног угрожавања споља. Свакако, ти најопштије дати ставови, операционализују се у бројним документима доктринарног карактера и примењују у пракси. Отуда доктрина, као теорија струке, и јесте база за укупно детерминисање Војске.

Неопходно је да сви припадници Војске добро познају доктрину (све доктринарне ставове), свакако на различитим нивоима са различитим надлежностима. Отуда је доктрина и намењена свим припадницима Војске. С обзиром на то да је доктрина ауторитативна и да захтева процену у свакој конкретној ситуацији, незамењива је улога команданата и командира у њеној примени у пракси на команде, јединице и установе Војске.

У утврђивању доктринарних ставова, за сваки доктринарни документ, коришћена су бројна најбоља страна искуства, сопствена традиција, достигнућа војне науке у свету и код нас, као и стратешка опредељења државе (Стратегија националне безбедности и Стратегија одбране), свакако довођени у однос са укупним, а пре свега демографским и материјалним могућностима земље.

Доктрина Војске, посматрана у њеној укупности, према карактеру јесте одбрамбена. Поред тога, уважавајући одредницу о војној неутралности, доктрина оставља простор и за суштинску кооперативност са земљама окружења у изградњи и одржавању стабилног безбедносног окружења.